

SEB banko apžvalga

„Namų ūkių finansinio turto barometras“

2010 m. III ketvirtis

Parengė Julita Varanauskienė, SEB banko šeimos finansų ekspertė

Namų ūkių problemų luobas dar kietas, kad prasikaltų gležni ekonominio pagerėjimo daigeliai

- Trečiasis ketvirtis nešykštėjo gerų ekonominių žinių namų ūkiams, tačiau problemos vis dar išlieka didelės.
- Antrąjį ketvirtį 0,5 mlrd. litų pasipildžiusios namų ūkių indėlių sąskaitos trečiąjį ketvirtį vėl tuštėjo.
- Palūkanos už populiariausių terminų indėlius jau yra mažesnės negu laukiama infliacija, todėl didesnes santaupas turintys namų ūkiai vis aktyviau dairosi kitų turto kaupimo formų.
- Nors nekilnojamojo turto sandorių sudaryta 34,8 proc. daugiau, būsto paskolų paklausa tiek nedidėjo.

Ekonominio sunkmečio problemos dar užgožia geras žinias

Šių metų trečias ketvirtis nešykštėjo optimistiškai nuteikiančių statistikos duomenų namų ūkiams. Bedarbių skaičius sumažėjo 5,2 tūkst., vidutinis darbo užmokestis (neto) didėjo antrą ketvirtį iš eilės. Per du ketvirčius jis padidėjo 2,3 proc. ir dabar yra 1 620 litų

Tuo pat metu vartojimo prekių ir paslaugų krepšelis brango nedaug – per tris mėnesius 0,37 procento. Labiausiai brango kietasis kuras (15,6 proc.) ir dujos (11,9 proc.). Tačiau šiltuoju metų laiku dėl to namų ūkis didesnių išlaidų pajusti neturėjo.

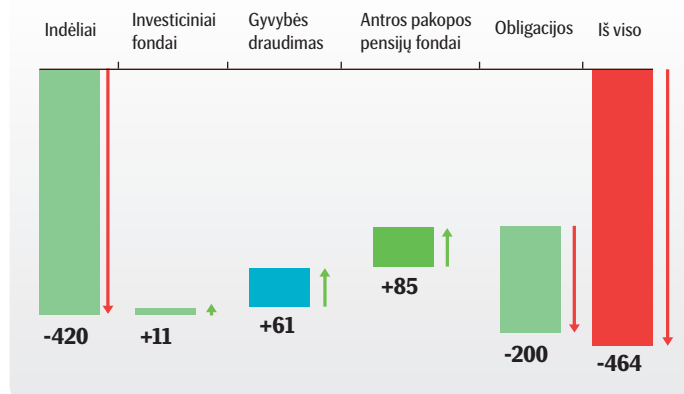
Namų ūkių vartojimo išlaidos, remiantis Statistikos departamento duomenimis, per ketvirtį padidėjo 8,8 proc. (arba 988 mln. Lt). Pagerėjo ir vartotojų pasitikėjimo rodiklis (nuo -35 iki -26). Tačiau pesimistų vis dar yra daugiau negu optimistų.

Akivaizdu, kad šios žinios džiugino ne visus. Šeimos maitintojo gaunamo vidutinio darbo užmokesčio, jei šeimoje dar yra išlaikytinių, nepakanka, norint kiek nors susitaupyti, socialinės išmokos nepadidėjo, šalyje darbo vis dar neranda 292 tūkst. gyventojų. Susirūpinimą kėlė ir artėjanti žiema bei neišvengiamai didėsi išlaidos būstui išlaikyti.

J finansinėse institucijose esančias sąskaitas pateko mažiau pinigų, negu buvo iš jų paimta

Per trečią šių metų ketvirtį naujomis lėšomis pasipildė bankų platinami investiciniai fondai (11 mln. Lt), pagal gyvybės draudimo sutartis kaupiamos sąskaitos (61 mln. Lt), antros pakopos pensijų fondai (81 mln. Lt), tačiau tai yra kur kas mažiau negu sumažėjo investicijos į obligacijas (200 mln. Lt) ir gyventojų indėlių sąskaitos (420 mln. Lt).

Gyventojų naujos santaupos (mln. Lt, 2010 m. 3 ketv.)

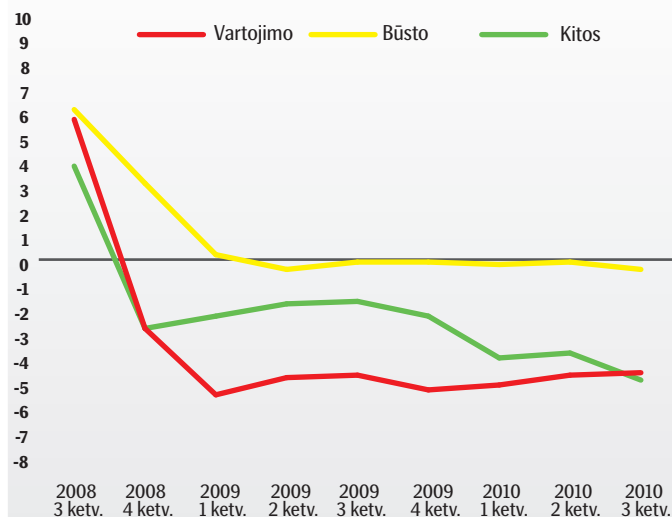

Šaltiniai: Lietuvos bankas, Lietuvos bankų asociacija, Draudimo priežiūros komisija, Centrinis vertybinių popierių depozitoriumas

Paskolų rinkoje atsigavimo ženklai dar labai silpni

Ekonomikai atsigauant didėja ir paskolų paklausa. Tačiau namų ūkių paskolų portfelis mažėjo septintą ketvirtį iš eilės. Vartojimo paskolų, kai įkeičiamas turtas, sumažėjo 203,4 mln. Lt, kai neįkeičiamas – 149 mln. Lt. Būsto paskolų portfelis trečiąjį ketvirtį sumažėjo 82,6 mln. litų.

Ketvirtiniai paskolų portfelio pokyčiai (proc.)

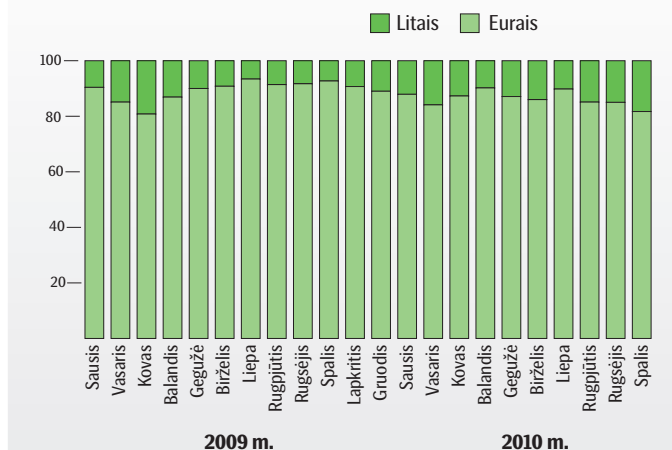
Šaltinis: Lietuvos bankas, SEB skaičiavimai

Vis dar sparčiausiai mažėja vartojimo paskolų portfelis. Trečią ketvirtį naujų vartojimo paskolų paimta 204 mln. Lt. Tačiau, nors tai yra 10,8 proc. daugiau negu ankstesnį ketvirtį ir 5,8 proc. daugiau negu prieš metus, naujai imamų vartojimo paskolų apimtys turėtų išaugti dar 73 proc., kad paskolų portfelis liautųsi mažėjęs. Esant dvivenklėms vartojimo paskolų palūkanoms ir labai kukliems pajamų augimo lūkesčiams, tokio skolinimosi apimtys padidėjimo artimiausiu metu tikėtis neverta.

Registų centro duomenimis, per pirmus aštuonis šių metų mėnesius butų pirkimo sandorių skaičius, palyginti su praėjusiais metais, išaugo 34,8 proc., namų – 12,5 procento. Tačiau būsto paskolų portfelis šiame dar mažėjo. Pastebima, jog, nors nekilnojamojo turto sandorių ir padaugėjo, gana dažnai nekilnojamojo turto pirkėjai perka turtą iš savų lėšų.

Sumažėjus palūkanų už paskolas eurai ir palūkanų už paskolas litais skirtumui iki maždaug 1 procentinio punkto, vėl daugėja besiskolinančiųjų litais. Trečią ketvirtį naujų paskolų litais paimta 16 proc., tai yra dvigubai didesnė dalis negu prieš metus. Kai valiutos rizika vėl sumažėjo, ją valdyti tapo pigiau.

Naujai imamų būsto paskolų dalys pagal valiutas (proc.)

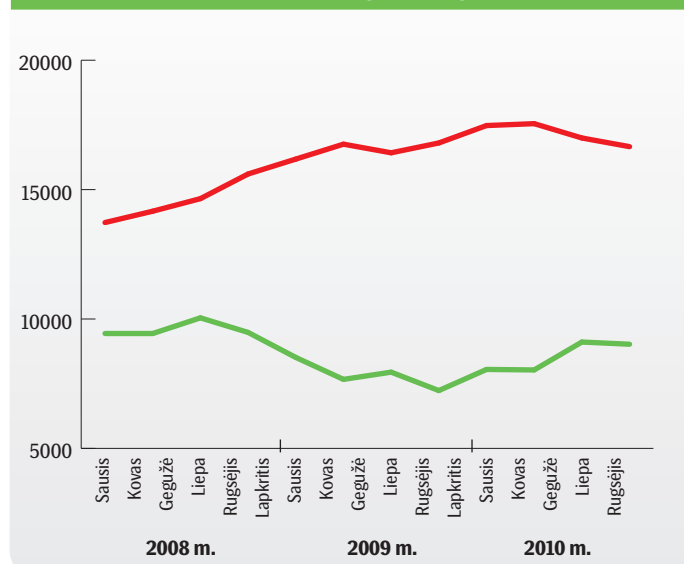

Šaltinis: Lietuvos bankas

Indėlių gausėjimo stebuklas išsisklaidė

Ankstesnįjį ketvirtį pasiektas lėšų padidėjimo indėlių sąskaitose rekordas trečiąjį ketvirtį subliuško. Bankų indėlių sąskaitose laikoma suma sumažėjo 420,2 mln. litų arba 1,6 proc. Šį kartą sumažėjo ne tik terminuotųjų bei kaupiamųjų indėlių suma (335 mln. Lt), bet ir einamosios sąskaitose laikoma suma (85,2 mln. Lt).

Einamųjų sąskaitų ir terminuotųjų indėlių dinamika (mln. Lt)

Šaltinis: Lietuvos bankas

Įtakos lėšų sumažėjimui einamosios sąskaitose turėjo sezoniškas – įpusėjus ir besibaigiant atostogų sezonui, pajamos, patenkančios į gyventojų sąskaitas, paprastai būna mažesnės negu išlaidos.

Tuo tarpu terminuotųjų indėlių populiarumas nuosekliai mažėja. Stambias sumas šiose sąskaitose laikantys asmenys ieško pelningesnių taupymo formų, nemažėjant nedarbui ir neaugant pajamoms, dalis gyventojų kasdieniniams poreikiams leidžia iš anksčiau sukauptas santaupas, o turintys stabilias ir pakankamas pajamas, optimistiškiau vertina ateitį ir drąsiau leidžia gaunamas pajamas, užuot, taupe, kiek galima, daugiau.

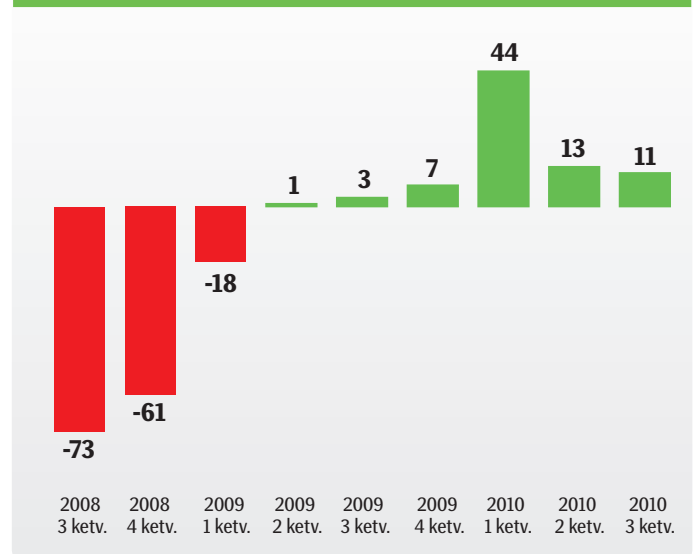
Indėlių mažėjimui įtakos turi ir sumenkusios palūkanos. Šiuo metu vidutinė palūkanų už indėlius iki 6 mėn. litais norma (1,14 proc.) jau yra mažesnė negu laukiama infliacija kitais metais (2 procentų).

Investicinius fondus gyventojai renkasi kaip vieną iš pinigų laikymo alternatyvų

Gyventojų įmokos į bankų platinamus investicinius fondus (Lietuvoje įsteigtus arba registruotus platinti viešai ar neviešai) trečiąjį ketvirtį išliko panašaus dydžio kaip ir antrąjį. Tačiau šį kartą akcijų rinkos investuotojus džiugino kylančiomis kainomis.

Turto vertė vertybinių popierių rinkose dėl besikeičiančių kainų nėra stabili. Deja, rinkos analitikų nuomone, toks nestabilumas dar išliks ir ateityje. Vis dėlto įmokos į šiuos fondus didesnės negu išmokos jau šeštą ketvirtį iš eilės.

Naujos gyventojų lėšos į bankų platinamus investicinius fondus (mln. Lt)

Šaltinis: Lietuvos bankų asociacija

Su akcijomis susietų obligacijų populiarumas vėl pradėjo didėti

Mažos palūkanos skatina namų ūkius ieškoti pelningesnių pinigų laikymo alternatyvų, ypač, kai akcijų ir žaliavų rinkos pastaruoju metu kyla.

Per trečią ketvirtį į obligacijų rinkas namų ūkiai investavo 200 mln. mažiau negu gavo emitentams (dažniausia bankams) išpirkus obligacijas. Tačiau lyginant su praėjusiais metais, su akcijomis susietos obligacijos jau yra beveik dukart populiareesnės.

Investuotojai jau drąsiau renkasi su akcijomis susietas obligacijas kuomet pasirenka rizikuoti prarasti nuo 5 iki 15 proc. investuojamos sumos. Sėkmės atveju tokia investicija leidžia uždirbti daugiau, nesėkmės atveju nuostoliai gali siekti 5-15 procentų. Nors dar metų pradžioje mieliau buvo perkamos obligacijos, už kurias mokamos garantuotos palūkanos, o galimybė pirkti rizikingesnių obligacijų buvo vertinama itin atsargiai.

Žvilgsnis į ateitį

Nauja žinia apie tai, kad šio šildymo sezono metu pigs dujos, labiausiai aktuali tiems, kas dujomis šildosi būstą. Tačiau tokių namų ūkių Lietuvoje nėra daug. Didesnei daliai gyventojų svarbu, kad nebrangs elektra. Bet kasdieninio vartojimo išlaidos nuo naujų metų padidės dėl didesnio akcizo dyzelinui.

Palūkanų normos ir toliau išliks mažos, todėl paskolų turėtojų išlaidos nedidės. Mažų palūkanų perspektyva sumažins baimę skolintis. Nors šalyje per metus pajamos iš darbo užmokesčio sumažėjo šeštadaliu, yra sektorių, kuriose darbo užmokestis per metus padidėjo 12-14 procentų.

Santaupų turėtojai, laikantys pinigus terminuotųjų indėlių sąskaitose, jau susidurs su santaupų perkamosios galios mažėjimu. Vis dėlto ekonominio atsigavimo daigai dar labai gležni, todėl atsargų nenumatytiems atvejams poreikis išlieka stiprus. Rekomenduojama, kad tokioms reikmėms laikoma santaupų suma būtų ne mažesnė, negu reikia pragyventi pusę metų.

Artimiausiu laiku vertybinių popierių rinkoms ir toliau bus būdingas vertės svyravimas, todėl investuojantieji pinigus į šias rinkas, turėtų būti pasiruošę laukti kelerius metus. Investuojantieji į valstybės subsidijuojamas taupymo priemones – savanoriško kaupimo pensijų fondus ar pagal gyvybės draudimo sutartis turėtų suskubti pasinaudoti pajamų mokesčio lengvata.

Namų ūkių finansinis turtas, įsipareigojimai ir grynoji turto vertė (mln. Lt) 2010 m. III ketvirtis

	2008 m.	2009 m.	2010 m. 1 ketv.	2010 m. 2 ketv.	2010 m. 3 ketv.
Finansinis turtas	31 550	34 508	34 849	34 863	35 495
Indėliai	24 693	25 525	25 579	26 104	25 684
Obligacijos (Lietuvos įmonių ir Vyriausybės)	1 702	2 004	1 601	1 265	1 065
Akcijos (Lietuvos įmonių)	1 803	2 184	2 485	2 308	3 288
Bankų platinami investiciniai fondai	417	631	739	718	779
Pagal gyvybės draudimo sutartis sukauptos lėšos	711	902	954	959	1 000
Antros pakopos pensijų fondai	2 224	3 262	3 491	3 509	3 679
Įsipareigojimai	30 180	28 873	28 460	28 119	27 684
Būsto paskolos	20 908	20 809	20 759	20 742	20 659
Vartojimo paskolos	4 368	3 544	3 364	3 206	3 057
Kitos paskolos	4 904	4 520	4 337	4 171	3 968
Finansinio turto grynoji vertė	1 370	5 635	6 389	6 744	7 811

SEB banko leidinys „Namų ūkių finansinio turto barometras“ – tai šalies gyventojų finansinio turto, kaupiamo finansų įstaigų sąskaitose, apžvalga, kurioje analizuojami praėjusio ketvirčio pokyčiai šiose sąskaitose, jų priežastys ir galimos pasekmės namų ūkių finansinio turto padėčiai ateityje.

Apžvelgiant namų ūkių finansinį turtą, remiamasi SEB banko, Lietuvos banko, Lietuvos bankų asociacijos, Statistikos departamento, Vertybinių popierių komisijos, Draudimo priežiūros komisijos, Lietuvos centrinio vertybinių popierių depozitoriumo skelbiama informacija apie šalies gyventojų finansinį turtą finansų įstaigose – lėšas indėlių sąskaitose, lėšas, kaupiamas pagal gyvybės draudimo sutartis, investicijas į obligacijas, akcijas, investicinius fondus, pensijų fondus, įsipareigojimus finansų įstaigoms.

Namų ūkių finansinis turtas (finansinių įstaigų sąskaitose): namų ūkių indėliai bankuose, lėšos bankų valdomuose ar platinamuose investiciniuose fonduose, lėšos, sukauptos pagal gyvybės draudimo sutartis, tiesiogiai į skolos vertybinius popierius investuotos lėšos.

Finansinio turto grynoji vertė apskaičiuojama iš finansinio turto atėmus finansinius įsipareigojimus (būsto paskolas, vartojimo paskolas ir kitas finansų institucijų išduotas paskolas namų ūkiams).

Naujos santaupos – tai įmokos atėmus išmokas į bankų indėlių sąskaitas, skolos vertybinius popierius, bankų valdomus ar platinamus investicinius fondus, pensijų fondus ir pagal gyvybės draudimo sutartis per nustatytą laikotarpį. Naujomis santaupomis nelaikoma padidėjusi turto vertė dėl pasikeitusių rinkos kainų, sukaupytų palūkanų ar dividendų.